

CUNOSTINTE FOLOSITOARE

„DIN LUMEA LARGĂ”

CEHOSLOVACIA

DE

Prof. I. SIMIONESCU

Membru al Academiei

Seria C.

CARTEA ROMANEASCĂ

No. 2

CĂTRE CĂTITORI

Singura publicație de popularizare a științei este biblioteca „Cunoștințe Folositoare“, ce apare săptămânal câte un număr sub conducerea *D-lui I. Simionescu*, profesor universitar și membru al Academiei Române.

„Cartea Românească“, dând la lumină această bibliotecă scrisă pe înțelesul tuturor, a umplut un mare gol în publicistica noastră atât de lipsită, până la apariția bibliotecii „Cunoștințe Folositoare“ de orice lucrări de popularizare a științei.

Fiecare din cele patru serii, în care apar „Cunoștințe Folositoare“ cuprinde lucrări cu o anumită natură de cunoștințe, după cum se poate vedea din lista numerelor apărute:

Seria A. „Știința pentru toți“.

- No. 1. Cum era omul primitiv de *I. Simionescu*, adică ce înfățișare avea omul în zorii vieții lui.
- „ 2. Viața omului primitiv de *I. Simionescu*, adică obiceiurile de hrană, locuință, vânătoare ale aceluiaș strămoș al tuturor.
- „ 3. Gazurile naturale de *I. Simionescu*, adică descrierea bogățiilor de acest fel cu care ne-a dăruit natura.
- „ 4. Albinel de *T. A. Bădărău*, sau minunata viață a harnicelor săpturi care strâng pentru noi ceară și miere.
- „ 5. Diabetul, îngrășarea, galbănarea de *Dr. Căhănescu*: trei dintre bolile cele mai dese, dar cele mai nevăgăte în seamă.
- „ 6. Raze vizibile și invizibile de *C. V. Gheorghiu*, sau puterea ce ne-o trimete soarele.
- „ 7. Viața microbilor de *Dr. I. Gheorghiu*, ființele mici care nu lasă în pace viața omului.
- „ 8. Furnicile de *T. A. Bădărău*, sau despre tovarășele albinelor în hârnicie, chibzuință și gospodărie.
- „ 9. Viața plantelor de *I. Simionescu*, din care se vede cât de trebuitor este să cunoaștem nevoile acestor ființe.
- „ 10-11. Pasteur de *C. Molaș*, o privire generală asupra întregii activități a marelui om de știință.
- „ 12. Soarele și luna de *I. Simionescu*, o descriere a celor două sunt și se petrece în ele.
- „ 13. Telefonii fără fir de *Tr. Lalescu*.
- „ 14. Porumbelii Mesagerii de *V. Sadoveanu*.
- „ 15. Planeta Marte de *Ion Pașa*.
- „ 16. De la Omer la Einstein de *General Sc. Panaitescu*.
- „ 17. Cum vedem de *Dr. I. Glăvan*.
- „ 18. Razele X de *Al. Cișmar*.

Seria C.

No. 2

CGNOȘTIŢE FOLOSITOARE
DIN LUMEA LARGĂ

CEHOSLOVACIA

LOCURI—LUCRURI—OAMENI

DE

I. SIMIONESCU

PROFESOR UNIVERSITAR ȘI MEMBRU ALCADĂMIEI

BUCUREȘTI

—
EDITURA «CARTEA ROMĂNEASCĂ» S. A.

222161

BCU Cluj / Central University Library Cluj

CEHOSLOVACIA

CAP. I.

Așezarea, pământ și ape.

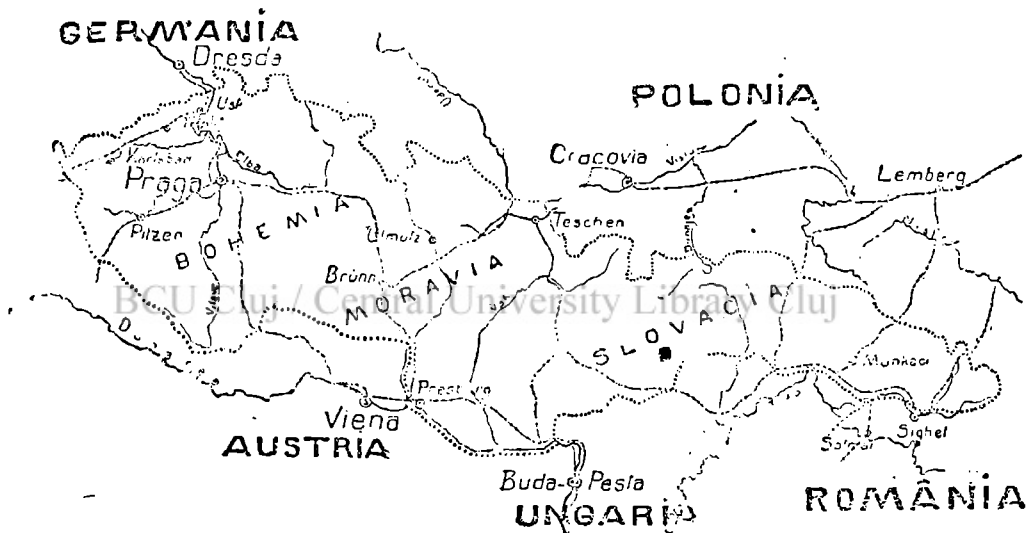
Numele. După războiul de acum, geografia Europei s'a schimbat cu totul. Impărății puternice s'au năruit. Vechea Austrie a rămas ca un petec de pământ aninat de culmea Alpilor. Alte țări s'au luat rîință dintr'însa. Dreptatea de multă vreme dorită s'a împlinit. Unele, cum e Polonia, au înviat. Fusesse mare, cu vază într'o vreme și apoi nu s'a mai auzit pomenindu-se de ea. Vecinii mai puternici au rupt'o în trei, ajutați de slăbiciunile lăuntrice. În urma războiului de acum, Polonia din nou e liberă și întregită. Alte țări s'au ivit ca din poveste. Așa e cu Cehoslovacia. S'au unit cehii, supuși Austriei cine știe de când, cu slovacii, pe care-i stăpâneau Ungurii pe nedrept și au format o țară liberă: Republica Cehoslovacă. Și cehii și slovacii ca și rutenii de la obârșia Tisei, alipiți celor dintâi, deși cu oarecare autonomie deocamdată, fac parte din marea ramură slavă, înaintată până în inima Europei.

Așezarea. Mare lucru pentru o țară, e locul pe care-l ocupă pe pământ. Din acest punct de

vedere noi suntem cu prisosință favorizați. Cehoslovacia în schimb are o așezare cam puțin priincioasă pentru viitorul ei. E închisă din toate părțile. Nu atinge marea, legătura cu lumea largă, libertatea apelor care sunt pentru toată lumea. E încercuită de jur împrejur. Forma țării e ca o virgulă, culcată în lungul Carpaților. Capătul gros îl formează vechea Bohemie. Capătul subțire e în atingere cu noi la nordul Maramureșului. Unde e forma de cerc, atât de prielnică, a României! E trasă în lung, încât dacă un capăt ar fi la Sulina, celălalt ar ajunge la Budapesta. E aproape, aproape, de două ori mai lungă decât distanța de la Dunăre la Ceremuș, iar partea ei cea mai lată abea întrece lățimea dintre Dunăre și Sighișoara.

Vecinii. Cu 5 țări se megieșește Cehoslovacia; mai puțin cu una decât noi. Capătul ei cel gros, Bohemia, e vârat în mijlocul nemțimei. Bavaria, Saxonia și Silezia sunt cele trei provincii din Germania care o înconjură. Spre nord vine apoi Polonia, iar spre sud noi, Ungaria și Austria. Numai dinspre Germania și Polonia are graniți ceva mai bune, creste de munți. De Ungaria ca și de Austria, afară de Dunărea cam dintre Budapesta și până la Presburg (Bratislava), o despart graniți trase peste munți și șesuri, cum e a noastră înspre partea Serbiei de la Dunăre la Mureș.

Provinciile care o compun. Fiindcă suntem încă deprinși cu vechile numiri geografice, și fiindcă Cehoslovacia e o unire de mai multe ținuturi ce se cunoșteau mai înainte sub nume diferite, să cuvine să le arătăm pe acestea, spre înțelegerea republicii nouă. Partea cea mai mare din țară e cuprinsă între granițele Bohemiei, ceva mai întinsă decât Basarabia (51.948 km²). Lipită de dânsa vine Moravia și cu partea Sileziei de sub

stăpânirea austrieșilor. Urmează apoi, în lungul clinei de sud a Carpaților Slovacia, iar capătul cel mai răsăritean, vârat ca un cui între noi și Polonia e partea ruteană. Peste tot, fața țării abea e cu ceva mai mare decât vechea Românie (140.000 km.²), fiind a 14-a printre țările europenești, pe când, acum, România e a 6-a la rând.

Pământul Cehoslovaciei este mai mult deluros și muntos. Șesuri nu sunt decât restrânse. Spre nord de Tisa, unde acest râu face o cotitură, ca un cârlig, ca să apuce spre Dunăre, o parte din câmpia prin care ea trece se întinde și în Slovacia. De asemenea, șes mai lat ceva este dealungul Dunărei, atâta cât acest fluviu mărginește țara.

Munții sunt de două soiuri; unii străvechi, ciaturile unor lanțuri cam de pe la începutul vieții pământului, de aceeași vârstă cu „munții” Dobrogei; alții mai noi, nu sunt decât prelungirea spre apus a Carpaților noștri.

Cei dintâi înconjură Bohemia „cadrilaterul bohem”, cun învățăm noi geografie, din trei părți. Sunt zidurile ce au apărat Bohemia de străbătura neamului german. Spre apus e șira numită Pădurea Bohemiei (Böhmerwald); chiar după nume iese că e bogată în păduri de brad și fag. Piscurile de cremene însă nu ajung înălțimea Ceahlăului. Spre miazănoapte sunt Munții Metalici despărțitori de Saxonia. Erau odată plini cu felurite minereuri metalifere, secătuite însă. A rămas doar pietrele care conțin radium, vestite prin raritatea lor și apele minerale nu mai puțin știute de toată lumea de la Carlsbad, Franzesbad, Marienbad și celelalte.

Spre răsărit cetatea Bohemiei e țărnută de Munții Uriși (Riesengebirge), cu piscuri semețe, dar care tot ajung la înălțimea Ceahlăului; sunt

acoperiți cu pajiști bogate, fiind aici multă umezeală.

În lăuntrul cetăței sunt mai mult dealuri. În fățișarea toată e cam ca a Transilvaniei. Dealurile sunt potrivit de înalte, tăiate de văi, din care a Elbei e cea mai largă. Pământul e bogat mai ales în cărbune dar și fer.

Înfățișarea Bohemiei centrale se întinde și în Moravia; pământul e însă ceva mai scoborât. Dealuri mai înalte de 800 m. aici nu se află. În schimb sunt peșteri vestite, frumoase, adânci, cu podoaba țurțurilor de piatră albă ca laptele, cu râuri subpământene pe care numai le auzi gâlgâind în întunerecul fundurilor. În peșteri au trăit și oamenii străvechi, găsindu-se în multe din ele, oseminte omenești.

Pe urmă, spre răsărit, vin valurile regulate ale Carpaților, care încep de la Presburg pe Dunăre. Slovacia nu e decât clina de miazăzi a munților; hotarul ei de nord merge una cu culmea Carpaților. Aici se găsește Tatra, piscul cel mai răsărit din toți Carpații, întrecând și Negoiful nostru, căci se înalță până la 2663 m., înconjurat fiind de păduri de brad, având la picioare lacuri întinse. E un cuib alpin în partea Carpaților; din această pricină este un loc răcoros, căutat în vremea verii. Pe lângă valuri regulate muntoase, cum sunt la noi, în partea dinspre răsărit a Carpaților, în Slovacia sunt și munți înălțați din lava vulcanilor. De aceia se găsesc metale multe și izvoare minerale vestite, cum sunt acele de la Pistian. Deci și în această privință ne asemănăm cu Cehoslovacia, prin Transilvania bogată în roci vulcanice, în metale și izvoare minerale.

Apele. Cehoslovacia este bogată în ape; dar nu sunt râurile noastre cu lunci largi, mănoase,

Sunt tot ape iuți, abea ieșite din munți, cel mult bune pentru plutărie. Unele din ele, din Moravia și Slovacia, dau tot în Dunăre, fie deodreptul, fie prin mijlocirea Tisei. Isoarele din munții Bohemiei însă sunt strânse de fluviul Elba, cea mai de seamă apă din țară, căci trece tocmai prin inima ei, adunând alte râuri mari și săpând o vale largă, rodnică. Mai e importantă și prin aceea că e navigabilă, deci e o ferestruică prin care se pot scurge bogățiile țării către Marea Nordului. In munții Bohemiei, ca și la picioarele Tatrei sunt și lacuri limpezi „ochi de mare”, dar fără alt folos decât doar pentru pescării de preț.

Clima țării din pricina munților e mai adăpostită și de arșița verii și de gerul iernii. E o trecere între clima noastră, continentală, cu călduri dogoritoare și frig aspru și între clima mediterană mai potolită, mai blândă.

Bogățiile subsolului. După cum republica de azi este alcătuită din provincii deosebite, după stăpânirea lor trecută, tot așa mai fiecare provincie are pământul ei, cu vechime deosebită. Aceasta însămnă că structura geologică a pământului cehoslovac este felurită. Bohemia, Moravia și Silesia au o constituție veche. Pământul lor este, după cum s'a spus, un ciot de munți străvechi, rămas în mijlocul Europei ca un stâlp din ruina unei clădiri. Acest fapt este însă spre norocul țării.

Cu cât straturile de pământ din scoarța pământescă sunt mai vechi, cu atâta pot să conție în ele mai felurite metale și minerale folositoare, formate la adânc, unde căldura pământului e mai rădicată și unde prefacerile sunt de mai lungă durată. Iată pentru ce Bohemia bunăoară e cunoscută prin minereurile ce conține.

Mai de demult din munții ei se scotea aur, dar mai ales argint. In evul mediu Bohemia era

fară vestită în această privință. Dacă aurul nu se mai găsește acum din belșug, ca să fie exploatat, în schimb argintul, plumbul, grafitul, tot formează temeiul unei industrii miniere de samă. Localitatea unde azi e centrul minier în această privință este Pribam între Pilsen și Praga. Aice se află una din minele cele mai adânc săpate din lume, mineralul scoțându-se dela o adâncime de peste 1000 m, din care cauză lucrătorii lucrează pe jumătate goi, așa de mare ce e căldura în fundul minei. Tot în apropiere de această localitate este și fer; vine apoi la rând plumbul, staniu și mai cu samă unele metale rare, care conțin în ele și prețuitul radium. În Silesia sunt vestitele mine de cărbuni. În jurul localității Teschen, fiind chiar, la încheierea păcii și un conflict între cele două țări vecine, care să sfădeau dela moștenirea austriacă. În afară de cărbunele tare, silesiac, în Bohemia însăși se găsesc cuiburi de cărbune mai slab, asemenea celui dela noi, lignit numit.

Dar nu numai partea de vest, veche, este bogată în minerale metalifere. Cehoslovacia a moștenit și din pământul Ungariei, regiunea cea mai bogată în mine, după Transilvania. De aceea să și chema Munții metalici unguerești, având ca centru minier, vestitele localități: Schemnitz și Kremnitz. Aice argintul este metalul cel mai de samă, găsindu-se însă și aur, plumb, aramă. Mai spre răsărit în jurul orașului Kaschau pe râul Hernad, un afluent al Tisei, iarăși este o bogată regiune minieră, în care pe lângă fer, aramă, se află și mercur precum și suvițe cu Nickel. Din partea metalelor și a cărbunilor, Cehoslovacia nu stă tocmai rău. În schimb prea puțină sare și petrol posedă, numai în Slovacia, pe clima de miază zi a Carpaților. Dar tot din cauza constituțiunei geologice, Cehoslovacia este țara vestită

a apelor minerale. Dealungul margenei de nord a Bohemiei, atunci când s'au înălțat Carpații, s'a produs o adâncă crăpătură în sloiul întărit, pe unde a țâșnit lavă ce s'a întărit, renumită și prin aceea că a servit și ca obiect de studiu mineralogic pentru marele Goethe. Dealungul acestei linii se găsesc și izvoarele ferbinți dela Karlsbad, ca și acele nu mai puțin știute dela Marienbad, Franzensbad, Replitz, care atrag pe fiecare an mii și mii de vizitatori din lumea întreagă.

Punând pe lângă toate cele pomenite și nisipurile curate bune pentru sticlă, ca și luturile albe pentru porțelanuri, Cehoslovacia este una din țările înzestrate cu mari bogății în legătură cu subsolul ei

CAP. II.

BCU Cluj / Central University Library Cluj Poporul.

Numărul. Măcar că întinderea republicei cehoslovace e prea puțin mai mare decât a vechii României, numărul sufletelor ce locuiesc în ea, eră la numărătoarea cea de pe urmă, în 1910, aproape de 2 ori cât a României vechi (peste 13 mil. și jumătate de locuitori). Pe când la noi nu sunt nici 60 locuitori pe km. ², în Cehoslovacia trăiesc 97 pe aceeași întindere. Desimea norodului e îndeajuns de mare, mai ales în Bohemia, Silezia și Moravia. După desimea oamenilor e a 7-a în Europa, măcar că după însemnătatea numărului tuturor locuitorilor vine în urma noastră, câți suntem azi.

Naționalitățile. În Cehoslovacia limbile sunt mai amestecate decât la noi. Din pricina puterei

nemțești, atâta amar de vreme stăpânitoare, din pricina necontenitei asuprii din partea ungarilor în Slovacia, numărul cehoslovacilor în țara lor e cam de 60--65⁰/₀ din întreaga populație. Au mai rămas mulți germani (numai în Bohemia 37⁰/₀ din populație), mulțșori unguri în Slovacia (23⁰/₀), în afară de polonezi și evrei, numeroși și ei mai cu seamă în colțul dinspre noi. Din pricina asupririlor de acasă, nu puțini cehoslovaci ș'au luat lumea în cap. Numai în America sunt vre-o 800.000; alții sunt împrăștiați în Germania, Austria, Ungaria. După religie, cea mai mare parte sunt catolici (86⁰/₀), și prea puțini uniți, luterani (4⁰/₀), calvini, ori evrei (2.7⁰/₀). Cât privește împărțala celor două neamuri mai numeroase, nemți și cehi, ea este foarte neegală. În Bohemia nemții sunt îngrămădiți mai mult pe margene și mai deși în colțul de NV, pe când cehii (la mijloc și spre răsărit. În Moravia și Silesia, cuiburile nemțești sunt spre Prusia și spre Austria.

CAP. III.

Istoria neamului.

▮ **Vremuri grele.** Vârât ca un pinten în mijlocul altor popoare, neamul slav din care se trag cehoslovacii, a avut de suferit mai mult decât noi. Pe noi ne-au rupt cei puternici în bucăți, e dreptul. Dar din grămada neamului românesc, au rămas cele două principate, ca țări cu granițe hotărâte. Au avut mult de furcă; ca o barcă prinsă la larg și lovită de talazuri năprasnice, adese soarta lor eră la o multe de pieire. Au răsbit. Cu jertfe, dar au răsbit ca să

ajungă vremuri mai puțin tulburi, când au format un sâmbure în jurul căruia s'au lipit provinciile rupte altădată.

Cu cehoslovacia a fost mai rău. Rupți și ei în bucăți, n'au avut norocul să aibă măcar un colțișor de țară al lor. Slovacia a fost ocupată de Unguri repede, repede după așezarea acestora în șesul Tisei. Din veacul al 11-lea și până azi, ca și Transilvania, bucata din Cehoslovacia așezată pe cîlna Carpaților a făcut parte într'una din țările de sub coroana Sf. Ștefan. Cam pe la început doar, până la întărirea Ungurilor, a mai trăit oarecare legănări, când lipită de Bohemia, când de Polonia. Dar pe urmă numai sub Unguri a rămas.

A suferit mai mult decât Transilvania. Limba națională a fost nesocotită chiar de la început, căci s'a introdus dintr'odată cea latină drept limbă de stat, iar de pe vremea lui Iosef al II-lea cea ungară.

Școli nu s'au înființat; a rămas mult întunerec mai ales în partea ocupată de Ruteni. Emigrările cele mai numeroase din acest colț al vechii Ungarii porneau.

Până la războiul actual. Trecutul poporului cehoslovac se confundă mai mult cu trecutul cehilor. Așezați mai în inima Europei, în drumul curenților de cultură, ei repede au căpătat o conștiință națională. Luptele cele mai îndelungi pentru libertatea țării, pentru păstrarea limbii, acolo s'au dat mai cu înverșunare.

Conflictul a început de pe vremea creștinizării. Misionarii germani pregătiră calea pentru ocuparea politică.

La început însă cehii au rezistat. Au cunoscut roadele binefăcătoare ale independenței. Sub Carol al IV-lea, din familia de Luxemburg, se în-

ființează în Praga (1348) o universitate, după modelul celei din Paris. Sub domnia lui limba cehă își capătă însemnătatea, amenințată o bucată de vreme. Întărirea clerului, tendința lui spre îmbogățire și corupție, în Bohemia a născut una din cele dintâi mișcări de protestare. Jean Hus este antemergătorul lui Luther. Pentru îndrăsneala sa fu ars la Constanța în 1415. Protestarea și mișcarea împotriva religiei dominante prin aceasta însă fură mai înteleșite. Cea mai mare parte dintre cehi deveniră hussiți. Astfel începură luptele religioase. Cruciadele catolice, deodată neisbutite, au ajuns în sfârșit să învingă. Țara întreagă, lungă vreme, nu fu decât un câmp de neconținute lupte și hărțueli. Un bine totuși ieși din îndelunga frământare: întărirea conștiinței naționale. Hussismul străbate și în Slovacia, împreună cu cărțile sfinte scrise în limba cehă. O trezire națională se întinde până'n văile înfundate ale Carpaților, se știe, cu influență indirectă și asupra începutului literaturii noastre naționale. Sub îndemnul propagandei husite se iviră și la noi cărți sfinte, traduse în limba românească. Cu atât mai puternică a fost deșteptarea, în însăși țara lui Hus.

Imbucurătoarele semne ale unei redesteptări naționale nu ținură mult. După diferite schimbări de regi, la începutul veacului al 17-lea Bohemia cade, ca zestre, sub dominarea Habsburgilor. Mai catolici decât Papa, de la cei dintâi ani ai stăpânirii lor, luptele religioase reîncepură. Reforma lui Luther găsi în Bohemia spirite pregătite prin husism. Mulți o adoptară. Catolicii, întăriți prin chemarea jesuiților, căutau să fie dominarea. Urmarea a fost nenorocita înfrângere a cehilor de la Muntele Alb lângă Praga în 1620. De atunci începe peirea independenței politice

și amenințarea grea chiar a menținerii naționalității lor. Catolicismul își desfășură întreaga brutalitate a mijloacelor de convertire.

Schimbarea credinței se căpăta prin bătaii și schingiurii. Celor mai dârji li se tăia capul. 30.000 de familii cehe cunoscură ce e pribegia; între ei eră și vestitul pedagog *Comenius*. Din reformiști, bohemii deveniră cu sila catolici.

Turburarea spiritelor fu folosită de stăpânitori. Limba germană fu declarată ca limbă oficială, la început alături cu cea ceică, cu timpul însă rămânând singură. Cărțile scrise în limba națională erau arse; ce aveă țara mai cu vlagă pieri sau apucă drumul străinătăților. „La încheierea păcei de Vestfalia (1648), țările cehe se aflau în o desăvârșită ruină politică, națională, intelectuală și culturală” (Dedecek).

Din ce în ce, orice umbră de autonomie, fu ștearsă. Politica centralistă a Mariei-Tereza dădu cea mai grea lovitură „regatului bohem”, rămas numai cu numele. Iosef II, încercă prin școli, să omoare și ultima scânteie de speranță: păstrarea limbii. Asupririle aceste însă, cum eră de așteptat, deșteptară viața, prin trezirea conștiinței naționale.

Literatura ceică veni în ajutorul neamului.

Ei îi urmă apoi și mișcarea politică. La început lupta fu dusă răsleț, de căpeteniile naționale. După înfăptuirea dualismului austro-ungar, în 1867, la luptă luă parte și mulțimea. Liniștea lăuntrică dispărù, dar se înmulțiră și scenele violente din parlamentul austriac. Unele drepturi începură să fie câștigate, încet, pe teren cultural și economic mai mult.

Vremea de azi. Isbucnirea războiului din 1914 fu semnalul întezirii luptei, dusă pe mai multe fronturi: în parlament, pe linia de bătaie și în

străinătate. Energia desfășurată de la eel de pe urmă soldat, în sufletul căruia încolțise conștiința națională, nu eră mai slabă decât a conducătorilor politici. Înăuntru o rezistență pasivă, din cauza stării de asediu, cuprinse populațiunea cehă. Pe front, regimente întregi cehe, refuzau să se lupte. În afară, se formă la Paris „Colonia cehă”, iar voluntari se luptau pentru Franța. O propagandă vie se ducea pentru a câștiga cauza țării. Lupta din parlamentul austriac, îndârjita rezistență în toate a poporului ceh, fură urmate de represiuni. Multe școli fură închise; instituții destituite, conducătorul politic *Kramar* condamnat la moarte, ca trădător al intereselor patriei. Toate însă erau de geaba. Conștiinți de dreptatea lui, poporul ceh rămâneă hotărât.

După moartea lui Franz-Joseph, și mai ales în urma fazelor din războiu, nefavorabile pentru austriaci, tactica stăpânilor fu schimbată; propuneri de autonomie fură făcute conducătorilor politici. Eră prea târziu. Ei așteptău ziua cea mare a liberării; aveau încredere că va veni. Și a venit. Prin prăbușirea imperiului austro-ungar Cehoslovacia se infăptui ca țară de sine stătătoare, ca republică democratică. Profesorul de filosofie de la universitatea din Praga *Thomas G. Masaryk* fu proclamat cel dintâi președinte al republicei nou încheigate, iar aghiotantul său în luptă *Beneș*, ca ministru. Eră răsplata cuvenită unor luptători vajnici pentru cauza națională. În adevăr dacă *Beneș*, rămas la Paris, eră sufletul ce înflăcăra Colonia cehă, Masaryk fu apostolul care propovăduia încrederea și însuflețirea armatelor cehe ce luptau până în Siberia, după cum căută să strângă legăturile între toți acei care trebuiau să se emancipeze din vâltoarea luptelor.

Erà neadormit cu toată vârsta lui înaintată. Erà hotărît și convingător cu toată aparența domoală a firei lui. Din apus își strămută acțiunea în răsărit, înfrângând osteneala, greutatea călătoriei, condus parcă de steaua magică a liberării țării sale. Pentru acest scop ne-a vizitat și pe noi, în trecerea lui prin Iași, venind din Rusia, de la armata cehoslovacă, formată din adunarea tuturor prizonierilor de bună voie.

Sbuciumul de veacuri își găsi sfârșit. Patriotismul și conștiința națională, deșteptate prin o cultură adâncă, răspândită în straturile mulțimei, nu numai că a dat ființă noului stat, dar, cu toată turburarea generală, a dat și energie tuturor cetățenilor ce-l compun, meseriașului, agricultorului ca și intelectualului, ca să munciască spornic pentru întărirea țării desrobite.

Astăzi Cehoslovacia formează o republică democratică. Președintele ei este ales pe o perioadă de 7 ani de Adunarea Națională. Camera e formată din 300 deputați aleși pe 6 ani iar Senatul din 150 senatori aleși pe câte 8 ani. Votul este obștesc, trebuind să ieie parte la el toți cetățenii mai mari de 21 ani, pentru alegerea deputaților și cei de 26 ani pentru alegerea senatorilor. Rutenia, dela nordul Maramureșului, posedă după tratatul dela St. Germain o autonomie relativă, cu o dietă specială și un guvernator numit de Președintele republicii.

CAP. IV.

Viața economică.

Cehoslovacia este o țară unde se muncește mult, cu tragere de inimă și spornic; nu e numai ospățială și lasă-mă să te las. Cu toate că pământul

tul nu este atât de rodnic cum e al nostru, se scoate din el mai multe și mai felurite bucate. Nu vezi ogoare, cât ține zarea, numai de grâu și popușoi, ci sămănăturile sunt vârstate după loc și trebuinți. Ce să scoate din truda agriculturului, nu se vinde îndată. Cehoslovacia e mai presus de noi tocmai prin faptul că produsele câmpului se prefac, locului, în fabrici, se industrializează, trimetându-se în străinătate pe preț mai urcat de cât s'ar lua, dacă s'ar vinde numai bucatice.

Agricultura ține cumpăna industriei. Nici jumătate din oamenii țării (41⁰/₀) nu se ocupă cu lucrul pământului, pe când la noi mai toată lumea (80⁰/₀) trăește din răsturnarea brasdei. În schimb acolo se lucrează intensiv, se ară adânc, se aleg semințele, pe când la noi se asvârle sămânța în ogorul abea sgâriat, de cresc cerealele ca firele de păr în barba unui spânatec. La noi în agricultură se dovedește prin grâu și popușoi. Acolo și prin alte plante. Sunt ținuturi întregi unde se samănă mai numai grâu și sfeclă de zahăr; sunt altele unde nu vezi decât ogoare de cartofi, vrâstare cu secară și orz. Hămei, rapiță, sfeclă de zahar, deci plante industriale, ocupă 14⁰/₀ din pământul arabil, iar cartofi și legume, mai mult chiar (17⁰/₀); grâu se samănă mai puțin (11⁰/₀) decât ovăzul; în schimb seara (15⁰/₀) și orzul (12⁰/₀) ocupă suprafeți întinse.

Grăul și seara e hrana tuturor; popușoi abea se pune pe 6 părți din suta pământului brădat.

Orzul și hămeiul se prelucreează pentru a fi exportat. Pentru fabricile noastre de bere, noi aducem malțul ca și hămeiul din Cehoslovacia, mai tot, măcar că orzoaica noastră este căutată spre a fi aiurea schimbată în malt, iar hămei nu se seamănă aproape de loc, măcar că sălbater

crește în preajma ori cărei păduri. Pe lângă berea lor vestită (berea de Pilsen) fabricată în 700 de fabrici, cehoslovacii, mai ales în Moravia, exportau 190000 de tone de malț, iar hămei, în 1905, au trimis mai mult de jumătate (60%), peste graniți.

Sfecla de zahăr o cultivă, pentru că în Cehoslovacia sunt cele mai multe fabrici de zahar din Europa întreagă, socotindu-se după întinderea țării. Se scoate zahar în 170 de fabrici, în care s'au lucrat sfecla adunată de pe 324.000 de ha. 17% din zahărul fabricat din sfeclă, din lumea întreagă, vine din Cehoslovacia.

Dar nici celelalte produse ale ogoarelor, nu sunt folosite de a dreptul. Din grâu se face făină, iar din făină se fabrică paste făinoase, pesmeți, care se exportă. Din popușoi și cartofi se scoate spirt. Erau întrebuințați 14000 de lucrători în fabricile de spirt; parte din spirtul prefăcut în lichior, iarăși e exportat.

Până și Cicoarea se cultivă pe 5000 ha., școțându-se pe fiecare an, una cu alta, 6000 vagoane de rădăcini, care se usucă, se macină și se trimete în lumea largă. Noi bem cafe cu cicoare crescută în Cehoslovacia, măcar că mai oacheșă și mai albastră ce împodobeste cicoarea pârlăgele noastre, nu știm să mai fie în alte ținuturi.

La noi fructele se dau la porci, în anii din belșug când se rup crengile de ele. În vara aceasta au rămas prunele pe copac de s'au uscat, așa de multe ce s'au făcut. În Cehoslovacia însă fructele se usucă sau se prefac în cidru ori țuică; având spirt și zahăr se prefac mai ales în compoturi, în fructe zaharisite și de sigur că și noi mâncăm din ele.

Accasta este deosebirea între agricultura chib-

zuită de pe aiurea și aceia „cum am apucat dela părinți”, dela noi.

Pădurile ocupă în Cehoslovacia mari întinderi, mai ales în Carpați. Sunt păduri de brad și de fag. 32°/_o din întinderea pământului este acoperită cu păduri. Și în această privință este deosebire de noi. Și noi avem lemn de brad și stejar din belșug. Il tăiem, îl facem plute, scânduri ori doage; cât nu ne trebuie îl trimitem străinătății. În schimb dintr'acolo aducem mobile făcute și din lemnul nostru, butoaie încheiate cu doagele dela noi. Noi dăm materialul prim și plătim pe deasupra întreit și împătrit fabricatele făcute din el. Cehoslovacii lucrează mai cuminte. Lemnul lor îl prelucrează acasă. Trimet e dreptul și lemn numai cioplit, dar mai mult sub formă de mobile, hârtie, păpuși ori chiar căpriori și porți gata numai să fie încheiate. Industria mobilelor lor e vestită. Pe lângă cei 15000 lucrători căți lucrează în 50 de fabrici mari, mai câștigă pâinea zilnică și alți vre-o 3000 de meșteri cu ateliere mici. Se fac și mobile de papură, de mlădițe, papuci de baie și altele, din care 90°/_o sunt exportate, intrând în luptă cu produse la fel din Japonia. Și iarăși îți vine în minte, cu mirare, că noi importăm și asemenea fabricate, de și papură multă, ca la noi, nu este nicăeri, iar mlădițele de sălcii cresc ca buruenile!

Mai fac din lemn jucării de tot soiul în vre-o 50 de fabrici; fac perii fel de fel în valoare de vre-o 10 mil, lei; fabrică mai ales instrumente muzicale vestite.

Cea mai de seamă industrie a Cehoslovacilor în legătură cu lemnul de brad, este fabricarea hârtiei și a cartoanelor. Sunt vre-o 70 de fabrici de hârtie, pe lângă altele de celulosă, din care es

226 mii de tone de hârtie pe an, pe lângă vre-o 12 mii de tone de carton.

Și în acest chip ei știu să scoată din bogățiile pământului lor, venituri mai mari decât dacă le-ar vinde cum le au cules.

Creșterea vitelor tot metodic o fac. Au vite albe mai multe decât Franța și Anglia, mai puține decât noi, față de întinderea pământului; și oile sunt puține, restrânse mai ales în Slovacia. În schimb cresc porci mulți.

Vitele nu le întrebuințează numai pentru muncă ci mai cu osebire pentru lapte și carne. Pășuni întinse au în Carpați, iar în restul țării cultivă plante de nutreț.

Carnea de porc o preface în cârnați ori șuncă (Șuncă de Praga!). Pieile vitelor lor, alături de cele importate, poate și dela noi, le preface în piele fină și în încălțăminte. Tăbăcăriile, alături de fabricile de bere și de zahăr, sunt industriile lor cele mai teinice.

Au 260 de fabrici de pielării și 250 uzini de încălțăminte, care produc peste 40 mil. de perechi pe an. 70% din industria mănușilor de piele din întreaga împărăție habsburgică de ieri, cade pe teritoriul cehoslovac și ocupă peste 50000 de lucrători.

La aceste toate se adaugă însă și **industriile** care prelucrează bogățiile *subsolului*.

În această privință Cehoslovacia iarăși stă bine. Nu are petrol decât puțin, descoperit în ultima vreme, are în schimb cărbuni de pământ, dar și fer. Industria ei metalurgică este vestită. Uzinele Skoda de lângă Pilsen, ne trimet vagoane și locomotive și nouă. Mașini agricole, pluguri, automobile, tot soiul de instrumente de fer se fabrică în Cehoslovacia. 60% din ceiace se producea din

metafe, în vechea monarhie, în Cehoslovacia se fabrică.

Un rol însemnat joacă fabricarea porcelanurilor diferite, a faianțelor și a sticlăriei, mai toate din materialul prim scos din pământul țării. Cristallul de Bohemia, ca și porțelanurile de Carlsbad sunt cunoscute în lumea întreagă. În privința exportului porțelanului, Cehoslovacia venia a 4-a la rând din Europa întreagă. Are grafit din care se fac creioane, are minerale de aur, argint și mai ales radiu.

Demn de pomenit sunt și fabricile de țesut, măcar că bumbacul, lâna, fuiioarele de in și cânepă sunt mai toate importate. Totuși în industria textilă lucrează peste $\frac{1}{2}$ de milion de lucrători. Pânza ca și stofele sunt în mare parte, prefăcute în confecțiuni. Uzinele de haine și de albituri ocupă 11000 lucrători pe lângă cei ce lucrează acasă.

Important pentru noi este industria dantelelor și a broderiilor, căci ocupă peste 10000 de lucrătoare, gospodinele și fetele lor din sate. În totul luată, viața economică a Cehoslovaciei trebuie asemuită cu cea a Belgiei și a Angliei și nici de cum cu a noastră. E dreptul că această țară fiind așezată în inima Europei, în atingere cu industriile înfloritoare din alte țări, a început să se desvolte cine știe de când. Dar nu e mai puțin adevărat că pun toate eforturile și azi, pentru ca cunoștințele folositoare să fie răspândite în mulțime, pentru ca lucrătorul din uzină ori de acasă să știe cât mai multe.

De când a luat ființă republica s'au înființat nu mai puțin de 13 școli noi de agricultură. Sunt astăzi în totul 180 de școli de agricultură și silvicultură, din care 2 superioare și 14 secundare.

în Slovacia s'a triplat, sub republică, numărul cursurilor speciale, dela 45 la 133.

Sunt 50 de jurnale agricole, 107 economice numai în limba cehă. Se fac conferinți numeroase pe la sate, expoziții felurite. Trenul cehoslovac preumblat și pe la noi ca și prin alte țări, încărcat cu tot ce iese din munca hotărâtă a omului, ne dă dovada de mijloacele ce le întrebunțează pentru ca rodul ostenelii să fie pus în valoare.

Mare sprijin în dezvoltarea economică le-a dat și **cooperativele**. Într'un singur an, acum după războiu, în Slovacia numai, s'au înființat aproape 1000 de societăți cooperative. Există azi în republica Cehoslovacă 10000 de cooperative agricole de tot soiul.

La fel e și în direcția industrială. Lucrătorii s'au sindicat nu numai pentru a face politică. Politica lor e economică, deci și de muncă spornică. Numai partidul socialist cehoslovac, într'un singur an de după război, a înființat 300 de cooperative de consumație, agricole și de construcție.

E opera de întărire a țării, nu de destrămare și dărâmare. Centrul cooperativ social-democrat, ca și al partidului poporului cehoslovac, se întrec în asemenea instituțiuni care cimentează legătura dintre oameni și le înlesnește traiul. Sunt exemple de imitat de toată lumea.

Având atâtea bogății, au și căi de comunicație dese. În întreaga Austrie nu erau decât 42 km. de cale ferată la 100 km²; în Cehoslovacia sunt 69. Elba este navigabilă ca și parte din afluenții săi. Revine cam 2 km. căi fluviabile la 100 km² (în Germania 4 km), iar canalul de legătură între Elba și Dunăre, va deschide porțile exportului spre noi, ca și importul grânelor dela noi.

Incheiere. Progresul unei țări, este strâns legat de activitatea lăuntrică, de hărnicia locuitorilor

cât și de interesul ce și-l dă fiecare pentru binele obștesc. Dintre țările nouă, închise în graniți proprii, după întinderea neamului de oameni ce le locuiesc, Cehoslvacia este aceia care s'a putut pune mai repede pe picioare, tinzând spre o normalizare a vieții de după război. Ne-a întrecut și pe noi și Polonia. Faptul nu e o minune, o întâmplare, ci e rezultatul unei străduinți comune, la lucrător ca și la conducătorul politic, la muncitorul câmpului ca și la cel din industrie. Iși dădea fiecare bine sama, că acum nu e momentul să zilor ci a muncii, căci trebuia să dovedească lumii că țara poate trăi prin propriile ei puteri și că merită libertatea ce a căpătat'o după război.

E dreptul că a fost mai favorizată prin trecutul ei. Așezată în inima Europei, între țări cu o dezvoltare însemnată din toate punctele de vedere, Cehoslvacia liberă a avut și drumuri de fer multe și rețeaua soșelor deasă cum nu se găsește în multe țări (84 km. la sută de metri pătrați în Silesia); a avut numeroase așezăminte industriale vestite, în legătură cu bogățiile ei naturale. Atâta n'ar fi fost însă îndeajuns. Și noi aveam câmpuri întinse pentru agricultură, dar le am lăsat — din cauza frământărilor politice mai mult decât din neprielnicia vremii — să rămâie pârloagă, pe când cerere de grâu ne venea de pretutindeni. Și Polonia avea în jurul Varșoviei, una din regiunile cele mai industriale din Europa. Și totuși îndreptarea vine cu greu.

Cauza trebuie de căutat în interesul pe care fiecare cetățean, dela președintele Republicii până la locuitorul satelor, își pune ca viața țării să nu lăncezească, să nu să distrame în lupte sterpe ci din potrivă să fie iviată. Pare că să vede la ei că așteptau libertatea, mărirea, strângerea la un loc a fraților de acelaș neam; o doriau pentru ca

să-și făurească o gospodărie proprie, înfloritoare, doveditoare că libertatea este mare lucru în viața unui popor.

Cum s'a încheiat pacea, toți s'au pus pe lucru. Și acolo sunt lupte, căci viața este numai cu luptă legată. Dar lupta este întrecerea pe terenul clădirii, în toate direcțiunile. Se lucrează cu sârg, mai ales la întărirea economică și culturală a mulțimei. Partidele politice se întrec în alcătuirea cooperativelor de tot soiul și a bibliotecilor populare. Numai în cursul anului 1919 partidul socialist național a înființat peste 250 cooperative de consum, 56 cooperative agricole și de construcție. Se formează pretutindeni bănci cooperative pe acțiunii. În Slovacia, unde analfabetismul e mai întins decât la noi, pentru că stăpânilorilor unguri așa le convenea, s'a întezit munca pe terenul cultural, înființându-se școli și biblioteci populare pretutindeni unde lipseau.

În toate direcțiunile este o activitate de furnică. Munca este îndemnul fiecăruia, iar conștiința de sfințenia libertății e atât de adâncită în toți, încât străduința oricui este de a contribui prin ceva la întărirea țării nou încheată.

CAP. V.

Viața culturală și artistică.

Literatura bohemă este veche. Primele ei începuturi cade cu introducerea creștinismului. Un avânt deosebit îl capătă, prin înființarea universității din Praga sub Carol al IV-lea (1348).

Traducerea cărților religioase, ca și la noi, a format temelia literaturii naționale. I. Hus (1369—1415) ca profesor și predicator, este socotit

întemeietorul literaturii naționale, iar *Chelcicky*, urmașul lui, prin preceptele sale religioase, în sensul creștinismului arhaic, ajunge să producă un curent puternic, concretizat în crearea unității fraților cehi. Prin această asociație, ce reprezintă curentul popular, ca și din ideile umanistice ale aristocrației și cercului cult, s'a născut o adevărată întrecere în manifestațiunea culturală, mai ales în poezia bisericească, religioasă și în istorie. De atunci datează Biblia din Kralic, monumentul nepieritor al limbei boheme. Dar nu ținu mult această epocă de aur. Lupta dela Muntele Alb aduse înfrângerea sborului național și în literatură. Totuși în această perioadă de slăbire, cade activitatea filosofică și pedagogică a lui **Comenius** (*Komensky*), una din personalitățile de vază ale timpului său (1592—1670) și ultimul reprezentant influent al frăției boheme. Tocmai din cauză că e silit să pibegească prin țări străine, Comenius rămâne un patriot convins iar sistemul său de educație e bazat pe principiul naționalității și al limbei materne.

Influența lui trece peste margenele poporului său, fiind socotit ca unul din pedagogii mari ai omenirii, cel mai de samă chiar din veacul al 17-lea. El e unul dintre cei dintâi care pune preț mare pe observare și experimentare în predarea cunoștințelor în școală, dar nu pentru cunoștințele în sine. Ținta învățaturii lui este dezvoltarea simțimintelor omenești în copii, chemarea lor cătră soare, lumină, sănătate. Vioiciunea trupului să meargă în legătură cu seninătatea sufletului, cu dragostea de aproapeie. Și această îndreptare omenească nu o doria el numai pentru cei ce puteau urma la școală, ci tot una pentru sărac ori bogat, iar apropierea copilului de țară și pământul în care crește, nu se poate căpăta

decât prin întrebuințarea limbei moderne. Nu se restrânge numai la enunțuri vagi, teoretice, ci alcătuește cărți ilustrate pentru copii, gândindu-se și la acei care încă nu au atins vârsta de școală

Până 'n veacul al 19-lea, literatura bohemă nu presintă nici un interes. Acum abea începe a bate vântul deșteptărei naționale; astfel și literatura începe a da colț.

Cel ce a deschis calea fu *Dobrovsky* (1753—1852) prin studiile sale slavistice, așa de însemnate în cât repede trecură granițele țării. Vălul lăsat de stăpânitorii străini, începu a se subția. Cehii căpătară încredere în țaria națiunei lor, înrudită cu a celorlalți slavi, ieșiți din trunchiuri altele decât a popoarelor ce-i stăpâneau.

Se născu interesul pentru trecutul țării, iar prin el svâcni și activitatea literară. Știința, relativă la limbă și neam, provocă sentimentul mândriei naționale. Era izvorul întăritor.. O bucată de vreme sub influența romantismului străin, literatura e mai mult imitatorie. Ea își găsește punctul culminant în operele lui *Neruda*, spirit vast și adânc pătrunzător al problemelor celor mai variate, În deceniul al șaptele din veacul al 19-lea din nou caută să iasă la iveală curentul patriotic, cu mai multă putere. Unul din cei mai puternici trimbițași ai erei noi fu Svat. Cech, cel mai popular poet ceh, căci poeziile sale având urzala națională, sunt tăsute cu cele mai înalte idei politice și sociale. Romanul istoric, bazat nu pe imaginațiune ci pe adevărul ieșit din cercetări, își are reprezentantul cel mai cu influență în *Jirásek*. Prin el curentul realist scoate la iveală o pleiadă întreagă de scriitori și dramaturgi.

Unul din cei mai fecunzi scriitori ai acestei vremi, care se prelungește până azi, este *Vrchlicky*, socotit ca V. Hugo al cehilor, prin varie-

tatea producțiilor sale, cuprinse în 60 de volume, pe lângă nenumăratele traduceri ale capodoperilor străine. „De și V. rar a ales subiectele sale din pământul țării, el i-a adus cel mai mare serviciu, ridicând literatura cehă la nivelul celorlalte literaturi europene” (Dedecek). Curentul național însă precumpăni, de sigur ca un răspuns la necentențele apăsări politice ce se lăsau peste spinarea poporului. Inclinarea către democratism domină, de și ca pretutindeni, nu lipsesc nici reprezentanți de a-i idealismului curat, ca și manifestațiunile simbolismului. În totul însă literatura bohemă prezintă o desfășurare energică și bogată, care o pune în rândul producțiilor apusului.

Pictură și muzică. Curentele născute prin manifestațiunea literară, se propagă și în celelalte sfere ale activității artistice. În pictură apar tablouri cu subiecte luate din popor, ca și din frumusețile nebagate în seamă ale pământului țării. Muzica lui Smetana (1834—1884) este inspirată și ea din caracterul național, ca și a lui Dvorzak, cunoscut în lumea întreagă prin Dansurile slave și alte compozițiuni instrumentale.

Ramura cealaltă din Slovacia, mai închisă drumurilor culturii occidentale, chiar dacă nu prezintă în ea ciocnirea curentelor diferite, a dat în Hviezdoslav, pe cel mai vibrant poet național. Cu ocazia morții lui în anul acesta, a fost o grandioasă manifestațiune națională, dovadă de cât preț pune poporul, pe cei ce-l luminează și-l înfăcărează.

Știința. Activitatea culturală nu e restrânsă numai în domeniul literar. Știința ia o parte însemnată în caracterizarea poporului. Din timpurile cele mai vechi Praga eră un centru însemnat științific de care se leagă numele astronomilor *Kepler* și *Tycho Braché*. În timpurile moderne

fiziologistul *Parkyn*, ca și actualul președinte al republicei, filosoful *Masaryk*, au făcut să treacă bunul renume științific al țării peste granițele ei.

Cultura în popor. Dar ceiace e caracteristic pentru Cehoslovacia este cultura generală pătrunsă în mulțime. Analfabetismul este aproape stărpit în Bohemia și Moravia. Numai în Slovacia e ca la noi. Invățământul obligator până la 12—14 ani, procură lumina cărții tuturor. Școli primare, secundare sunt fără sgârcenie împrăștiate pretutindeni. Numai în Slovacia, s'au creat de la lipirea ei la republica cehoslovacă, peste 2700 școli, în afară de cele germane și ungare. Nu e județ în care să nu existe biblioteci populare; în 1910 jumătate din comunele Bohemiei aveau biblioteci lor publică. Pe fiecare an numărul crește, iar o ultimă decizie a guvernului silește toate comunele să înființeze biblioteci. Apar numai pentru tineret peste 30 de reviste. Numărul periodicelor diferite în Cehoslovacia se ridică la 1885, în afară de cele germane (490), ungare, ruse, etc.

Educația fizică. Puternic îndemn la propagarea culturii în mulțime l'au dat societățile pentru educațiunea fizică. În organizarea acestor societăți, Cehoslovacia e neîntrecută. Cea mai veche, înființată de un negustor în unire cu un profesor de filosofie la Universitate, este asociațiunea Sokolilor. Sokol înseamnă șoim; scopul este dezvoltarea fizică pentru disciplina minții. Actual sunt 2000 de uniuni locale cu peste $\frac{1}{2}$ mil. de membri. După sistemul sokolilor s'au făcut asociațiuni muncitorești, prin inițiativa partidului socialist, iar în Slovacia prin cea a partidului catolic. Propaganda politică se servește de mijloacele prin care se înalță individul. Educația

disciplinei la sokoli, în jurul ideii naționale, a ușurat, în timpul războiului, crearea, ca din pământ, a unei armate naționale, în care muncitorul se simțea tovarășul studentului. Federala sokolilor a dus la întărirea ideii panslaviste; sub influența sărbătorii federale a sokolilor din 1907, a avut loc congresul panslav din Praga la 1910. Pregătirea pentru intrarea ca membru în organizația sokolilor, se face prin cercetășie, adoptată de cehi cam odată cu noi. Pe când la noi nimeni nu i-a dat concursul, în Bohemia există acum două centrale de cercetași cu peste 20.000 de membri.

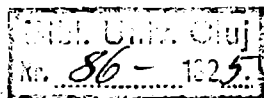
Îngrijirea fizică prin gimnastică și sporturi felurite, sănătatea minții și a sufletului prin cultura răspândită în toate straturile, dezvoltarea conștiinței de om în fiecare, a dat roade. Toți ca unul s'au ridicat împotriva asupririlor. Acțiunea filosofului a mers alături cu a lucrătorului, când a fost vorba de țară. Gândul de soarta țării i-a dat energie prizonierului izolat, ajuns la Vladivostoc, să lupte chiar cu garda roșie. Nu a întins mâna celor care au încercat prefacerea începând cu distrugerea casei proprii, pentru că nu-l lăsa inima legată de refacerea casei depărtate. Liberată, republica cehoslovacă, nu s'a dat să fie târâtă pe panta jafului. Valul roșu a fost oprit la granițele ei, de sănătatea sufletească a tuturor, după cum epidemiile au găsit stăvilari propagării lor în rezistența trupească ca și în temeinica cunoaștere a prețului vieții. În interiorul țării sunt lupte politice, inevitabile. Dar nu se deslănțuiesc patimile cele mai urâte, care trecând peste capetele indivizilor, lovesc în temelia statului, încheșat cu jertfă și trudă. În parlamentul eșit din alegeri libere e stăpân democratismul real, logic, sănătos; nu există nici un repre-

sentant al comunismului. Cuminenia tuturor, încătușarea urei de clasă, distrugătoare, participarea întregului popor la desvoltarea patriei, se datorește numai culturii intense, sădită cu chibzuință și de îndelungă vreme în cel de pe urmă cetățean votant. În fața intereselor generale ale țării, se șterg orice dorinți personale. Aceasta e minunea culturii adevărate și la conducători și la conduși.

CUPRINSUL

	<u>Pagina.</u>
Așezarea, pământ, și zape	3
Numele.—Așezarea.—Vecinii.—Provinciile.—Relieful.—Apele.—Clima.—Bogățiile subsolului	
Poporul.	10
Numărul.—Naționalitățile.	
Istoria neamului	11
Vremuri grele.—Până la războiul actual.—Vremea de azi.	
Viata economică	16
Agricultura.—Pădurile.—Creșterea vitelor.—Industria.—Coperativele.	
Viata culturală și artistică	24
Literatura.—Pictura și muzica.—Știința.—Cultura în Popor.—Educația fizică.	

BCU Cluj / Central University Library Cluj

Seria B. „Sfaturi pentru gospodari”.

- No. 1. Ingrijirea pasărilor de *C. S. Motaș*, Dacă s'ar socoti câtă pagubă se aduc gospodinelor prin moartea pasărilor de curte, această cărțuție n'ar lipsi din nici o casă de gospodar.
- „ 2. Despre tovărășii de *Preot C. Dron*, ca leac împotriva speculei și a scumpetei.
- „ 3. Despre scarlatină de *Dr. I. Gheorghiu*, și alte boli care omoară pe copii, se dau sfaturi folositoare în această cărțuție.
- „ 4. Livada de sâmburi de *G. Gheorghiu*, cum poate să-și o fa-ă fiecare gospodar.
- „ 5. În jurul casei de *M. Lupescu*, acareturi; cum să-ți orânduiești te învață cărțuția aceasta.
- „ 6. Casa de *I. Simionescu*, Cum s'o faci și cum s'o ții, te învață cărțuția.
- „ 7. Morcovul și alte legume de *P. Roziade*, sau cum să le cultivi ca să culegi mult pe pământ puțin.
- „ 8. Sifilisul de *Dr. E. Gheorghiu*, este o boală care roade sănătatea celor în vârstă ca și a copiilor.
- „ 9. Temeul îmbunătățirii vitelor de *Th. Chițoi*, stă în cunoașterea și îngrijirea lor.
- „ 10. Votul obștesc de *A. Gorovei*, e acum dreptul tuturor. Cum să-l îndeplinești te învață această cărțuție.
- „ 11. Creșterea porcilor de *A. Oescu*, e și ușoară, dar și grea. Boli sunt multe. Cărțuția îți arată leacurile și îngrijirile de dat.
- „ 12. Viermil de mătăsă de *T. A. Bădărău*, sunt o bogăție de care nu ținem seamă.
- „ 13. Oftica sau tuberculoza de *Dr. E. Gheorghiu*, este boala cea mai grozavă care ne amenință pe toți.
- „ 14. Pelagra de Prof. *V. Babeș*, de asemenea bântuie la țară.
- „ 15. Alegerea semințelor de *C. Lacrițianu*, este operația cea mai nelipsită pentru a căpăta rod bun.
- „ 16. Creșterea pasărilor de Prof. *C. Motăș*, interesează pe orice gospodină.
- „ 17. Rătăcirile bolșeviste de Maior *I. Mihai*, trebuiesc stărpite dintre noi.
- „ 18. O stupină dintr'un rolu de *N. Nicolaescu*, cine n'ar dori-o? Cum se poate ajunge, stă scris în cărțuție.
- „ 19. Cum se întemeiază o vie de *D. M. Cădere*; nu mai merge cu obiceiul vechiu; cum trebuie să se facă trebuie de știut.
- „ 20. Răsadnița și plantele din răsad de *V. Sadoveanu*, ne arată cum se reușește să se cultive legume primăvăratice.
- „ 21. Lehzia de dr. *E. Gheorghiu* ne arată cum trebuie să fie îngrijită femeia înainte de naștere și la naștere.
- „ 22. Meșteșugul vopsitului cu burteni de *Ari. Gorovei*.
- „ 23. Cum orbim de *I. Glăvan*.
- „ 24. Păstrarea cârnei de porc de *G. Gheorghiu*
- „ 25. Calul de Prof. *E. Udrișchi*.
- „ 26. Doctorul în casă de *Dr. O. Apostoi*.
- „ 27. Cum trebuie să ne hrănim de *E. Severin*.
- „ 28. Lămurirea legii dărilor de *Iuliu Pascu*.
- „ 29. Beția de *Dr. Emil Gheorghiu*.

No. 30. Lămurirea Constituției de *Artur Gorovei*.

- „ 31. Boala parazitare la animale cari trec la oa de *C. Moțaș*
- „ 32. Folosințe nesocotite în gospodărie de *I. Simionescu*.
- „ 33. Mama și copilul, de *Dr. Manicatlade*.
- „ 34. Indrumări spre sănătate, de *Dr. Bordea*.
- „ 35. Cum să ne îngrijim, de *Dr. Bordea*.

Seria C. „Din lumea largă“.

- No. 1. Ucraina de *G. Năstase*, este țara din spre răsăritul nostru.
- „ 2. Cehoslovacia de *I. Simionescu*, este țara tot vecină nouă, care a dovedit încheierea ei prin muncă și hărnicie.
- „ 3. Munții apusei de *M. David*, ne sunt scumpi. În ținutul lor trăesc Moții vestiti.
- „ 4. Finlanda de *I. Simionescu*, este o țară minunată, căci oamenii au făcut minuni de muncă.
- „ 5. Bucovina de *I. Simionescu*, «veselă grădină», este descrisă cu tot ce are.
- „ 6. Basarabia de *G. Năstase*, ne era puțin cunoscută deși dragă. E datorită fiecăruia să cetească această cărțuție.
- „ 7. Dobrogea de *C. Brătescu*, Bulgarii zic că e a lor; cât neadevăr. Ține această spusă, se poate vedea din cărțuția pomenită.
- „ 8. În spre polul sud de *I. Simionescu*, Muncă și jertfă omenească s'a cheltuit pentru a cunoaște această parte de pământ.
- „ 9. Olanda de *A. D. Culea*, e țara muncii și a minunilor pe care ea le aduce.
- „ 10. Viața în adâncul mărilor de *C. Moțaș*, era până acum o taină.
- „ 11-12. A. Saguna de *I. Lupaș*.
- „ 13. Către Everest de *I. Simionescu*.
- „ 14. Românii de peste Nistru de *V. Harea*.
- „ 15. Ardealul de *I. Simionescu*.
- „ 16. Lituania, de *G. Năstase*.
- „ 17. Câmpul Transilvaniei, de *Ion Poș Câmpianu*.

Seria D. „Știință aplicată“.

- No. 1. Fabricarea săpunului de *A. Schörr*, este ușoară. Fiecare gospodină poate să o săvârșească. Cum? Cărțuția îi arată.
- „ 2. Motorul Diesel de *Ing. Casseti*, este astăzi întrebuințat pretutindeni.
- „ 3. Industria parfumului de *E. Severin*.
- „ 4-5. Aerul lichid de *Ilie Matei*.
- „ 6. Industria azotului de *L. Caton*.

Toate aceste cărțuții se pot strânge și în volumeșe, fiind paginate în acest scop. Se pot face și abonamente.

În fiecare săptămână va apare câte un număr ce cuprinde 32 pagini și se vinde cu 3 lei.

Se pot face abonamente pentru 20 numere, trimițind 50 lei prin mandat poștal la Societatea „CARTEA ROMĂNEASCĂ” — București, Bulevardul Academiei, 3.

De vânzare la toate librăriile și depozitari de gazetă din țară.